

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Výzkumný plán evaluace projektu Place and Train

Únor 2018

Obsah

1.	O projektu.....	4
1.1.	Cílová skupina.....	4
1.2.	Cíle a aktivity	4
1.2.1.	Cíle	4
1.2.2.	Aktivity.....	4
1.3.	Logický rámec projektu	5
2.	Základní aspekty evaluace.....	7
2.1.	Příjemci.....	7
2.2.	Cíle	7
2.3.	Charakter, rozsah a metodologický rámec.....	7
3.	Etapy evaluace.....	8
3.1.	Příprava evaluace	8
3.1.1.	Formulace evaluačních otázek	8
3.1.2.	Vytvoření výzkumného designu a plánu evaluace	9
3.2.	Procesní evaluace	9
3.3.	Dopadová evaluace	10
4.	Výzkumné metody použité při evaluaci	11
4.1.	Analýza sekundárních dat	11
4.2.	Polostrukturované rozhovory.....	11
4.3.	Zúčastněné pozorování	11
4.4.	Podkladové šetření.....	12
4.5.	Dotazníkové šetření.....	12
4.6.	Expertní posouzení.....	12
5.	Harmonogram evaluace	14
6.	Hlavní výstupy evaluace	17
6.1.	Vstupní zpráva – výzkumný plán evaluace.....	17
6.2.	Průběžné evaluační zprávy	17
6.3.	Závěrečná evaluační zpráva	17

7. Komunikace s příjemci evaluace	17
8. Personální kapacity evaluace a (technické) zajištění terénního sběru a analýzy dat.....	18
9. Rizika evaluace	18
9.1. Nezávislost interní evaluace.....	18
9.2. Neochota účastníků projektu spolupracovat při evaluaci.....	19
Bibliografie	19

Seznam tabulek

Tabulka 1 Logický rámec projektu.....	5
Tabulka 2 Etapy evaluace a evaluační otázky.....	8
Tabulka 3 Přehled evaluačních otázek a přiřazených evaluačních metod	12
Tabulka 4 Harmonogram projektu a evaluace (první část 2017 – 2018)	14
Tabulka 5 Harmonogram fází projektu a evaluace (druhá část 2019 – 2020)	15
Tabulka 6 Rizika interních evaluátorů a návrh jejich snížení.....	18

Seznam schémat

Schéma 1 Základní logika projektu.....	8
--	---

1. O projektu

Projekt Podpora zaměstnatelnosti osob s duševním onemocněním metodou Place and Train (dále jen „projekt“) se snaží přispět k řešení problematiky sociálního začleňování a zaměstnávání osob s vážným duševním onemocněním v ČR. Realizátorem projektu je SPOLEK NUDZ a jeho partnerem je Národní ústav duševního zdraví. Projekt reaguje na zahraniční úspěchy metody Place and Train – jedné z forem podporovaného zaměstnávání a do jisté míry také stagnaci české aktivní politiky zaměstnanosti pro zdravotně postižené občany. Hlavním smyslem projektu je proto pilotně ověřit metodu Place and Train na vzorku 45 duševně nemocných osob a získat evidenci pro podporu využívání metody Place and Train při zaměstnávání těžce duševně nemocných osob v ČR. Realizován bude v období od srpna 2017 do konce července 2020.

1.1. Cílová skupina

Cílovou skupinou (také jen „CS“) projektu jsou osoby se zdravotním postižením, respektive osoby s vážným duševním onemocněním ve stabilizovaném stavu. Do této skupiny patří osoby, kterým bylo diagnostikováno psychotické onemocnění schizofrenního okruhu, jako např. schizofrenie, schizoafektivní porucha, bipolární či obsedantně kompulzivní porucha, vážná porucha osobnosti, posttraumatická stresová porucha, panická porucha, deprese, případně také duální diagnóza.

1.2. Cíle a aktivity

1.2.1. Cíle

Hlavními cíli projektu jsou:

- Zvýšení uplatnitelnosti 45 osob s duševním onemocněním ve společnosti a na trhu práce s využitím metody Place and Train
- Rozšíření využívání metody Place and Train v ČR jako plnohodnotného ekvivalentu služby sociální rehabilitace nebo pracovní rehabilitace poskytované úřady práce

Druhý cíl časově přesahuje rámec projektu a jeho naplnění je do značné míry závislé na jiných subjektech, než je realizátor či jeho partner. Z tohoto důvodu nebude dopadová evaluace projektu zaměřena přímo na jeho ověření, ale bude posuzovat relevanci projektových aktivit, výstupů a výsledků vzhledem k přibližování se k tomuto cíli. V tomto duchu jsou v kapitole 1.3. také definovány příslušné měřitelné indikátory naplnění uvedeného cíle (viz Tabulka 1 – Logický rámec projektu).

1.2.2. Aktivity

V projektu se v zájmu naplnění stanovených cílů realizuje celkem 5 klíčových aktivit:

- a. Výběr a zapojení cílové skupiny projektu
- b. Trénink cílové skupiny metodou Place and Train
- c. Podpora zaměstnatelnosti cílové skupiny
- d. Tvorba Metodiky Place and Train
- e. Procesní a dopadová evaluace projektu

Měřitelné indikátory reflektující naplnění jednotlivých aktivit a jejich výstupů obsahuje kapitola 1.3. Logický rámec projektu.

1.3. Logický rámec projektu

Tabulka 1 Logický rámec projektu

Obecné cíle projektu	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje k ověření	
Zvýšit uplatnitelnost lidí s duševním onemocněním (cílové skupiny) ve společnosti a na trhu práce v ČR	<ul style="list-style-type: none"> - Nárůst počtu nových pracovních míst obsazených lidmi s vážným duševním onemocněním prostřednictvím metody Place and Train - nárůst počtu replikací metody Place and Train na českém trhu práce - Snížení nezaměstnanosti ve skupině duševně nemocných osob 	- Statistiky MZ ČR, NÚDZ	
Účel = specifické cíle projektu	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje k ověření	Předpoklady (pro obecné cíle)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pilotně ověřit průběh a funkčnost (účelnost a účinnost) aplikace metody Place and Train u 45 osob z cílové skupiny projektu 2. Zvýšit uplatnitelnost 45 osob z cílové skupiny projektu prostřednictvím metody Place and Train 3. Šířit povědomí o metodě Place and Train a výsledcích pilotního ověření 	<p>Ad1 – účelnost procesu výběru CS a aplikace metody z hlediska splnění indikátorů, výstupů a dosažení cílů projektu, soulad aplikace metody s doporučeným postupem, faktory úspěšné aplikace metody, účelnost procesu tvorby Metodiky z hlediska budoucí využitelnosti</p> <p>Ad2 – 7 nových pracovních míst pro 7 absolventů tréninku a poradenství z CS, 45 úspěšných absolventů tréninku a poradenství z CS připravených na otevřený trh práce</p> <p>Ad3 – publikace článku v příslušném odborném periodiku, představení Metodiky a výsledků pilotáže na relevantních akcích, návštěvnost Infowebu a počty stažení Metodiky</p>	<p>Společné pro všechny cíle:</p> <ol style="list-style-type: none"> A. Zdroje sekundárních dat – příslušné dokumenty projektu B. Zdroje primárních dat – monitoring, dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory s RT, zástupci partnera projektu, CS, zaměstnavatelů a ÚP ČR, dotazníkové šetření, expertní posouzení 	<ul style="list-style-type: none"> - Naplnění specifických cílů projektu - Pozitivní výsledky dopadové evaluace projektu - Zájem klíčových aktérů trhu práce, tj. zaměstnavatelů, CS, MPSV, ÚP ČR o metodu Place and Train

Výstupy projektu	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje k ověření	Předpoklady (pro specifické cíle)
1. 50 vstupních dotazníkových šetření, 45 dohod o vstupu do projektu 2. 45 certifikátů o absolvování tréninku 3. 45 individuálních plánů, 1620 individuálních konzultací včetně závěrečného pracovního poradenství, 45 certifikátů (orientace na trhu práce) 4. Metodika Place and Train, Infoweb 5. Výzkumný plán evaluace, průběžné evaluační zprávy, závěrečná evaluační zpráva	Ad 1 – Existence 50 vstupních dotazníkových šetření unikátních osob z CS, existence 45 unikátních dohod s CS o vstupu do projektu Ad 2 – Existence 45 certifikátů o absolvování tréninku CS Ad 3 – Existence 45 individuálních plánů CS, uskutečnění 1620 individuálních konzultací včetně závěrečného pracovního poradenství, existence 45 certifikátů CS Ad 4 – Existence a on-line dostupnost Metodiky Place and Train, existence a dostupnost infowebu, Ad 5 – Existence výzkumného plánu evaluace, existence průběžných evaluačních zpráv, existence závěrečné evaluační zprávy	Společné pro všechny výstupy: A. Zdroje sekundárních dat – příslušné dokumenty projektu B. Zdroje primárních dat – polostrukturované rozhovory s RT a CS	- Kvalita a stabilita realizačního týmu - Efektivní komunikace realizačního týmu s partnerem projektu (zajištění tréninkových pracovních míst) - Efektivní komunikace s klíčovými aktéry trhu práce (zaměstnavatelé, ÚP ČR, MPSV aj.) - Plynulé cash-flow projektu - Udržení motivace a zdravotní stabilizace podpořených osob z CS projektu - Kvalitně provedená evaluace – sběr a analýza spolehlivých sekundárních a primárních evaluačních dat
Aktivity projektu	Prostředky/vstupy	Harmonogram	Předpoklady (pro výstupy)
1. Výběr cílové skupiny 2. Trénink cílové skupiny 3. Podpora zaměstnatelnosti cílové skupiny 4. Tvorba metodiky 5. Evaluace	- Finanční zdroje projektu - Bohaté zkušenosti s cílovou skupinou a znalost metody Place and Train - Partnerství s NUDZ – odborná supervize a poskytnutí tréninkových pracovních míst - Výzkumné materiály NUDZ včetně výsledků průzkumu situace cílové skupiny na trhu práce (2015)	Do 31.8.2018 15 osob po tréninku Do 31.8.2019 30 osob po tréninku Do 30.6.2020 45 osob po tréninku	- Kvalita a stabilita realizačního týmu - Efektivní komunikace realizačního týmu s partnerem projektu - Plynulé cash-flow projektu - Plnění/splnění indikátorů - Dostupnost sekundárních a zajištění primárních evaluačních dat - Zájem cílové skupiny o vstup do projektu

Zdroj: vlastní

2. Základní aspekty evaluace

2.1. Příjemci

1. Realizační tým projektu Place and Train
2. Ministerstvo práce a sociálních věcí – Odbor 22 (sociální služby, sociální práce a sociální bydlení)
3. Ministerstvo práce a sociálních věcí – Odbor 87 (realizace programů ESF – sociální začleňování)
4. NUDZ a další zaměstnavatelé CS

2.2. Cíle

1. Vyhodnotit procesní stránku realizace projektu a poskytovat realizátorům průběžnou zpětnou vazbu (zejména včasná doporučení na úpravy implementačního procesu).
2. Vyhodnotit účelnost a účinnost pilotní aplikace metody Place and Train (zvýšení zaměstnatelnosti CS, posílení kompetencí CS).
3. Posoudit funkčnost vytvořené Metodiky Place and Train (replikovatelnost metody u dalších subjektů, vhodné zobecnění informací v Metodice, soulad Metodiky s principy metody Place and Train)

2.3. Charakter, rozsah a metodologický rámeček

Podstatou projektu je pilotně ověřit metodu podporovaného zaměstnávání Place and Train na malém vzorku duševně nemocných osob a získat evidenci pro podporu rozvoje využívání metody při zaměstnávání těžce duševně nemocných osob v ČR. Z toho důvodu jsou evaluační aktivity nedílnou součástí projektu a zaměřují se jak na jeho *procesní* stránku (formativní evaluace), tak i na hodnocení bezprostředních *výsledků a dopadů* aktivit projektu (dopadová evaluace).

Zvolena byla *smíšená forma* evaluace s důrazem na spolupráci zkušeného externího evaluátora s evaluátorem interním. V úvodní fázi evaluace společně s realizačním týmem připravili oba evaluátoři výzkumný design i celý plán evaluace a jejich spolupráce (zejména při sběru a sdílení evaluačních dat) bude pokračovat v průběhu celého projektu.

Těžištěm procesní evaluace, která je doménou interního evaluátora, je především sledování skutečného vývoje projektu vzhledem k původním plánům, hodnocení účelnosti zvolených procesů vzhledem k dosažení stanovených cílů projektu a identifikace faktorů, které vedou k úspěšné aplikaci metody Place and Train v případě CS projektu. Hlavní předností interně pojaté procesní evaluace je skutečnost, že interní, s problematikou detailně obeznámený evaluátor, může využít svých znalostí a zkušeností a při evaluaci procesů zaznamenat řadu aspektů, které externímu dodavateli mohou uniknout.

V závěru projektu bude provedena sumativní dopadová evaluace, založená na případové studii pozitivní změny (TBIE). Dopadová evaluace je z důvodu potřeby nezávislosti a objektivnosti evaluačních zjištění svěřena externímu evaluátorovi.

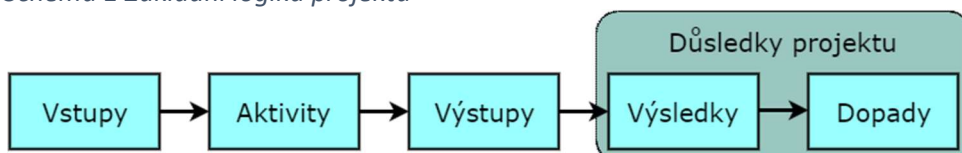
V procesní evaluaci bude aplikován přístup založený na *evaluaci vedené logikou projektu* a zaměří se zejména na evaluaci implementace a evaluaci postupu. Cílem dopadové evaluace je ověření užitečnosti a efektivity metody P&T.

Podrobnosti k metodologickému řešení procesní i dopadové evaluace jsou popsány v kapitolách 3.2. a 3.3.

3. Etapy evaluace

Evaluaci projektu je možné pomyslně rozdělit na tři na sebe navazující etapy – přípravu evaluace, procesní evaluaci a evaluaci dopadů pilotní aplikace metody Place and Train. Celá evaluace je vedená logikou projektu postupující od vstupů přes aktivity, které mají své výstupy, výstupy pak optimálně vedou k výsledkům, tedy změně u CS (viz Schéma 1).

Schéma 1 Základní logika projektu

Zdroj: vlastní

V přípravné fázi evaluace se interní a externí evaluátor podíleli společně s realizačním týmem na vytvoření přehledného a detailního logického rámce projektu, který odráží všechny podstatné součásti projektu, detailně operacionalizuje výstupy, cíle projektu (tj. formuluje je tak, aby byly objektivně měřitelné) a stal se tak funkčním podkladem a východiskem evaluačního plánu a všech fází evaluace (viz kapitola 3.1. Logický rámec projektu). Na logický rámec navazuje teorie změny projektu, která specifikuje výsledky, respektive krátkodobé dopady výstupů a definuje evaluační ukazatele jako nutné vstupy pro design evaluace.

3.1. Příprava evaluace

3.1.1. Formulace evaluačních otázek

Zaměření evaluace určuje v případě tohoto projektu 8 evaluačních otázek. První tři otázky spadají do etapy procesní evaluace. Pro účely dopadové evaluace je formulováno 5 rámcových evaluačních otázek, zaměřených na:

- zájem klientů o využití metody P&T
- kompetence, které posiluje metoda P&T u klientů
- zaměstnatelnost a zaměstnanost klientů
- zájem odborné veřejnosti o metodu P&T.

Vztah etap evaluace, evaluačních aktivit a otázek přibližuje Tabulka 2.

Tabulka 2 Etapy evaluace a evaluační otázky

Etapa evaluace	Evaluační aktivita	Číslo otázky	Evaluační otázky
Procesní evaluace	Hodnocení procesních	1	Do jaké míry je projekt realizován dle původního plánu a výchozích předpokladů?

	aspektů projektu	2	Jak funkční z hlediska budoucí využitelnosti Metodiky je proces její tvorby?
		3	Jaké faktory ovlivňují reálnou implementaci projektu?
Evaluace dopadová	Hodnocení dopadů aplikace metody Place and Train	Rámcová pro impakt KA1	Jaký je zájem klientů o využití metody P&T?
		Rámcové pro impakt KA1 a 3	Jaké kompetence posiluje metoda P&T u klientů? Jak se zvýšila zaměstnatelnost a zaměstnanost klientů?
		Rámcové pro impakt KA4	Jaký je zájem odborné veřejnosti o metodu P&T? Jaká je zpětná vazba na metodiku P&T?

Zdroj: vlastní

3.1.2. Vytvoření výzkumného designu a plánu evaluace

Evaluční design a plán zpracovával interní a externí evaluátor v úzké spolupráci s realizačním týmem v prvních měsících projektu na základě zadání evaluace a společně vytvořeného logického rámce projektu a jeho teorie změny. Výsledný design (a celý plán) tak kromě odborných nároků evaluace odpovídá i potřebám a požadavkům členů realizačního týmu. Vznikal od prvních schůzek týmu, takže se evaluace stala integrální součástí projektu.

3.2. Procesní evaluace

Procesní evaluace je definována celkem třemi evaluačními otázkami (EO):

1. EO1: Do jaké míry je projekt realizován dle původního plánu a výchozích předpokladů?

Tato otázka metodologicky spadá do *evaluace implementace*. Tvoří ji dvě podotázky. V rámci první z nich bude evaluace zjišťovat, jak projekt skutečně probíhá, tj., jak funguje řízení projektu, jak probíhají jeho hlavní aktivity, jak funguje komunikace a spolupráce uvnitř realizačního týmu i mezi realizačním týmem a podpořenými osobami z CS a jejich zaměstnavateli a jak se daří plnit stanovené indikátory a výstupy. Ve druhé rovině budou tato zjištění porovnávána s původními plány a předpoklady projektu. Budou sledovány např. rozdíly v časovém plánu realizovaných aktivit a změny v obsahu a organizaci jednotlivých aktivit a procesů. Důležité bude zjistit, proč k těmto změnám dochází, jaké jsou jejich důsledky pro projekt.

Data pro evaluaci této oblasti budou jak sekundárního, tak i primárního charakteru a budou sbírána průběžně po celou dobu realizace projektu. Hlavními zdroji dat budou:

- monitorovací data projektu
- relevantní dokumenty/výstupy projektu;
- polostrukturované rozhovory s realizačním týmem projektu;
- zúčastněné pozorování klíčových aktivit projektu (výběr CS, jejich zapojení, umístování a trénování, porady týmu, tvorba a propagace metodiky).

Získaná data budou analyzována, vyhodnocena a výsledky publikovány v průběžných zprávách i závěrečné zprávě z procesní evaluace projektu.

2. EO2: Jak funkční z hlediska budoucí využitelnosti metodiky je proces její tvorby?

Tato otázka patří z metodologického hlediska do *evaluace postupu*. Půjde o to zjistit, nakolik zvolený proces/postup tvorby a propagace metodiky funguje pro šíření povědomí o metodě Place and Train a snaze podpořit její rozvoj v ČR.

Hlavními zdroji dat budou:

- relevantní dokumenty a výstupy projektu,
- polostrukturované rozhovory s tvůrci a potenciálními příjemci metodiky a
- zúčastněné pozorování určitých fází procesu tvorby a propagace metodiky.

Získaná data budou analyzována, vyhodnocena a výsledky publikovány v průběžných zprávách i závěrečné zprávě z procesní evaluace projektu.

3. EO3: Jaké faktory ovlivňují reálnou implementaci projektu?

Tuto otázku lze opět metodologicky zařadit pod *evaluaci implementace*. Je pravděpodobné, že implementace projektu bude ovlivňována řadou interních i externích očekávaných i neočekávaných kontextuálních vlivů – zejména profilem a vývojem motivace a zdravotní situace CS, vývojem uvnitř realizačního týmu, vývojem spolupráce se zaměstnavateli, vývojem zájmu o metodu a metodiku i celkovým vývojem na trhu práce. Tyto vlivy/faktory budou v procesní evaluaci sledovány a analyzovány, jelikož na projekt, jeho průběh a plnění cílů mohou mít značný dopad.

Hlavními zdroji dat budou v tomto případě zejména monitorovací data projektu, dostupná statistická data o vývoji trhu práce, polostrukturované rozhovory s realizačním týmem projektu (garantem, gestora, pracovním konzultantem), zaměstnavateli podpořených osob z CS i potenciálními uživateli/příjemci metodiky.

Získaná data budou analyzována, vyhodnocena a výsledky publikovány v průběžných zprávách i závěrečné zprávě z procesní evaluace projektu.

3.3. Dopadová evaluace

Dopadová evaluace bude zkoumat hodnoty evaluačních ukazatelů, charakterizujících výsledky a dopady jednotlivých klíčových aktivit (resp. subaktivit).

Kompletní struktura výsledků/dopadů a evaluačních ukazatelů je obsažena jednak v teorii změny projektu (navazující na logický rámec projektu), konkrétní evaluační otázky, metody a techniky zkoumání, cílové skupiny zkoumání a harmonogram jsou uvedeny v designu evaluace.

Cílovými skupinami dopadové evaluace budou:

- klienti;
- pracovní konzultanti;
- metodici a poradci;
- odborná veřejnost.

4. Výzkumné metody použité při evaluaci

4.1. Analýza sekundárních dat

Sběr a analýza monitorovacích dat, administrativních dokumentů a výstupů projektu je samozřejmou a velmi důležitou součástí této evaluace. Pro porozumění vnějšího kontextu problematiky zaměstnávání vážně duševně nemocných osob bude evaluace pracovat také s relevantními externími zdroji, zejména výzkumy, politickými strategiemi, koncepcemi a informacemi o metodě Place and Train a dalších alternativních způsobem podpory zaměstnávání této CS v ČR. Také s ohledem na rozpočet evaluace jsou již existující data klíčovým zdrojem informací. Jejich sběr a analýza se prolíná všemi evaluačními fázemi a zpracováváním všech evaluačních otázek.

4.2. Polostrukturované rozhovory

Smyslem rozhovorů při realizaci procesní evaluace je proniknout hlouběji do perspektivy všech aktérů, kteří se účastní projektu, a získat podrobné informace o průběhu projektu, zejména o organizačních aspektech a dále o důležitých faktorech a okolnostech, které ovlivňují jak vlastní realizaci, tak produkci výstupů a plnění cílů projektu.

Do výběrového vzorku dotazovaných budou zahrnuti:

1. členové realizačního týmu projektu – půjde zejména o gestora, garanta a pracovního konzultanta;
2. zaměstnavatelé – zaměstnávající podpořené osoby z CS i potenciální zaměstnavatelé CS;
3. tvůrci a potenciální příjemci metodiky Place and Train.

Smyslem plánovaných polostrukturovaných rozhovorů je proniknout při evaluaci hlouběji do problematiky kvality a odborného rozvoje PSS a zachytit perspektivu všech výše uvedených aktérů jak k problematice jako takové, tak i ke smyslu, dosavadnímu vývoji a produkovaným výstupům projektu.

Rozhovory bude připravovat a vést interní evaluátor projektu. Přesný časový plán rozhovorů bude možné stanovit až s ohledem na reálný vývoj aktivit projektu. S realizačním týmem budou rozhovory prováděny periodicky po šesti měsících, tak, aby bylo možné do odevzdání procesní evaluace zachytit všechny podstatné aspekty, změny, úspěchy i problémy, které realizace projektu doprovází. Rozhovory se zaměstnavateli budou velmi pravděpodobně opakovány dvakrát za dobu trvání projektu a jejich načasování bude závislé na vývoji spolupráce projektu s potenciálními zaměstnavateli CS. Rozhovory s tvůrci metodiky Place and Train budou realizovány dvakrát v průběhu její tvorby a s příjemci metodiky pak jednou v období její propagace.

Sebrané rozhovory vyhodnocené prostřednictvím tematické analýzy doplní zúčastněné pozorování (viz kapitola 4.3.) a analýza sekundárních dat a výsledky budou publikovány v průběžných zprávách i závěrečné zprávě z procesní evaluace projektu.

4.3. Zúčastněné pozorování

Tato metoda stojí obvykle trochu v pozadí procesních evaluací, ale vzhledem k přítomnosti interního evaluátora po celou dobu trvání projektu, je její využití logické. Mimo jiné proto, že se jedná o projekt, jehož úspěch je kriticky závislý na dobré komunikaci a spolupráci realizátorů projektu s CS a jejími zaměstnavateli. Zúčastněné pozorování je proto využíváno od počátku projektu v rámci jednotlivých projektových setkání, a i s jeho pomocí vznikl logický rámec, evaluační otázky a byly vybírány

adekvátní evaluační metody sběru a analýzy dat do výzkumného designu. Vedle projektových setkání bude metoda pozorování zařazena i v dalším průběhu projektu, zejména v procesu tréninku CS a procesu tvorby a propagace metodiky Place and Train. Průběh pozorování bude zaznamenáván na záznamové archy, následně vyhodnocován a použit při zpracovávání EO1 a EO2.

4.4. Podkladové šetření

V rámci evaluace budou zkoumána i data, shromažďovaná v průběhu běžných činností odborného personálu. Typicky se jedná o výstupy individuální diagnostiky klientů, individuální plány, záznamy o provedených intervencích atd. Tato data – příslušně agregovaná – tvoří podklady pro dopadovou evaluaci.

4.5. Dotazníkové šetření

Dotazníková šetření budou předstupněm polostrukturovaných rozhovorů – vzhledem k charakteristice CS klientů předpokládáme znatelně vyšší responsi než u polostrukturovaných rozhovorů. Metoda bude zaměřena zejména na zkoumání změn u cílových skupin. Výzkumné otázky dotazníkových šetření budou v souladu s teorií změny, respektive designem dopadové evaluace (viz design).

4.6. Expertní posouzení

Metoda zajistí získání strukturovaného názoru experta na danou problematiku. Používána bude zejména při posuzování souladu metodiky P&T s doporučeným postupem v odborné literatuře.

Tabulka 3 Přehled evaluačních otázek a přiřazených evaluačních metod

Evaluační otázka	Analýza sekundárních dat	Polostrukturované rozhovory	Zúčastněné pozorování	Podkladové šetření	Dotazníkové šetření	Expertní posouzení
EO1 – Do jaké míry je projekt realizován dle původního plánu a výchozích předpokladů?	●	●	●			
EO2 – Jak funkční z hlediska budoucí využitelnosti metodiky je proces její tvorby?	●	●	●			
EO3 – Jaké faktory ovlivňují reálnou implementaci projektu?	●	●				
Rámcová pro impakt KA1 – Jaký je zájem klientů o využití metody P&T?		●		●	●	
Rámcové pro impakt KA1 a 3 – Jaké kompetence posiluje metoda P&T u klientů?		●		●	●	

Jak se zvýšila zaměstnatelnost a zaměstnanost klientů?						
Rámcové pro impakt KA4 – Jaký je zájem odborné veřejnosti o metodu P&T?		●			●	●
Jaká je zpětná vazba na metodiku P&T?						

Zdroj: vlastní

Poznámka: Pro sumativní dopadovou evaluaci jsou uvedeny pouze rámcové evaluační otázky. Každá z nich má několik podotázek, uvedených v designu evaluace a samotných průzkumech.

5. Harmonogram evaluace

Tabulka 4 Harmonogram projektu a evaluace (první část 2017 – 2018)

Rok		2017					2018											
Měsíc		VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Projektové aktivity																		
KA1	Výběr CS	●						●						●				
KA2	Trénink CS	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA3	Podpora zaměstnatelnosti CS	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA4	Tvorba metodiky	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA5	Evaluace					●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Evaluační fáze																		
	Příprava evaluace					●	●	●										
	Procesní evaluace								●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Dopadová evaluace							●				●						
	Publikace plánu/zpráv							●						●				
Evaluační metody																		
	Analýza sekundárních dat					●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Polostrukturované rozhovory									●	●						●	●
	Zúčastněné pozorování					●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Podkladové šetření										●							

Dotazníkové šetření																				
---------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Zdroj: vlastní

Tabulka 5 Harmonogram fází projektu a evaluace (druhá část 2019 – 2020)

Rok		2019												2020						
Měsíc		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Projektové aktivity																				
KA1	Výběr CS		●						●											
KA2	Trénink CS	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA3	Podpora zaměstnatelnosti CS	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA4	Tvorba metodiky	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
KA5	Evaluace	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Evaluační fáze																				
	Příprava evaluace																			
	Procesní evaluace	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Dopadová evaluace					●												●	●	
	Publikace plánu/zpráv		●						●						●					●
Evaluační metody																				
	Analýza sekundárních dat	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Polostrukturované rozhovory					●	●							●	●					

Zúčastněné pozorování	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Podkladové šetření					●												●	●	
Dotazníkové šetření					●												●	●	

Zdroj: vlastní

6. Hlavní výstupy evaluace

6.1. Vstupní zpráva – výzkumný plán evaluace

Informace o způsobu zpracování výzkumného evaluačního plánu jsou součástí kapitoly 3.1.2. Vedle úvodních kapitol věnovaných informacím o projektu, logickému rámci, teorii změny a cílům evaluace obsahuje především metodologický postup řešení evaluačních otázek včetně harmonogramu evaluačních aktivit a rizik spojených s touto evaluací. Vstupní zpráva byla po zpracování interních připomínek realizačního týmu předána ŘO jako součást 1. ZOR projektu Place and Train v únoru 2018.

6.2. Průběžné evaluační zprávy

Průběžné evaluační zprávy budou zpracovány celkem čtyřikrát za projekt. Jejich obsahem budou průběžné výsledky z procesní a dopadové evaluace a doporučení na úpravu klíčových procesů a tvorbu výstupů s cílem maximálně přispět k naplnění cílů projektu. Zpracovávány budou interním a externím evaluátorem vždy měsíc před odevzdáním ZOR projektu. Po zpracování připomínek realizačního týmu budou vždy předány ŘO jako součást ZOR (počínaje 2. ZOR v srpnu 2018).

6.3. Závěrečná evaluační zpráva

Závěrečná evaluační zpráva bude obsahovat shrnutí celé procesní a dopadové evaluace a klíčová zjištění a doporučení obou evaluací. Zpráva by měla poskytnout relevantní informační podklady pro rozhodování o dalším využití metody Place and Train při zaměstnávání CS projektu. Sběr veškerých dat pro závěrečnou evaluační zprávu bude ukončen na začátku června 2020. Poté bude celá zpráva interním a externím evaluátorem zpracována a po zpracování připomínek realizačního týmu předána ŘO jako součást závěrečné ZOR projektu v červenci 2020.

7. Komunikace s příjemci evaluace

Interní evaluátor jako stálý člen realizačního týmu bude komunikovat průběžné výsledky své práce na pravidelných poradách projektového týmu. Stejná platforma bude sloužit k řešení vzniklých problémů, informování o dalších evaluačních krocích, projednávání postupu terénního sběru dat s garantem projektu a získávání průběžných sekundárních dat z monitoringu projektu a dalších administrativních a metodických materiálů projektu.

Komunikace interního evaluátora s externím evaluátorem probíhá od počátku jejich vstupu do projektu a bude pokračovat v průběhu celé fáze sběru sekundárních a primárních evaluačních dat. Současně se oba evaluátoři budou setkávat a spolupracovat při zpracování průběžných evaluačních zpráv i zprávě závěrečné.

Komunikaci o průběhu a výsledcích evaluace s ŘO a věcným útvarem MPSV zajišťují vstupní (evaluační plán), průběžné a závěrečné zprávy z evaluace. V případě zájmu některého ze subjektů je samozřejmě možné se setkávat také osobně a společně reflektovat vývoj evaluace.

Externí evaluátor komunikuje s vedením projektu dle potřeby, nejméně v půlroční frekvenci.

8. Personální kapacity evaluace a (technické) zajištění terénního sběru a analýzy dat

Evaluace projektu bude zajištěna interním evaluátorem na DPP a externím evaluátorem vybraným na základě výběrového řízení. Při sběru dat budou oba evaluátoři spolupracovat s garantem projektu. Hlavní zodpovědnost za terénní sběr dat má interní evaluátor. Všechna relevantní sekundární data (data z monitoringu projektu, jiných administrativních dokumentů projektu a také z externích zdrojů) budou pro evaluační účely analyzována v programu Microsoft Excel. Terénní sběr primárních dat pro dopadovou evaluaci zajistí interní evaluátor na základě zadání externího evaluátora. Veškerá sebraná primární kvalitativní data budou (zejména) interním evaluátorem analyzována v programu NVivo.

9. Rizika evaluace

9.1. Nezávislost interní evaluace

Rizikem provedení kvalitní evaluace je možná ztráta nezávislosti interního evaluátora a jeho přílišné přijetí perspektivy realizátorů projektu, tedy neschopnost vidět a pojmenovávat dostatečně zřetelně negativní důsledky projektu, případně nesplnění zamýšlených cílů nebo vstřícné hodnocení ukazatelů a zjištění.

Toto riziko je do určité míry ošetřeno zapojením externího evaluátora na dopadovou evaluaci projektu. Interní evaluátor se bude věnovat evaluaci procesní (formativní). Zde je jeho umístění poměrně logické, vzhledem k tomu, že bude součástí realizačního týmu po celou dobu projektu a bude tak moci poskytovat rychlou zpětnou vazbu realizátorům intervence v zájmu zlepšení implementace projektu a plnění stanovených indikátorů a cílů.

Téma přílišné podpory realizačních týmů ze strany interních evaluátorů a riziko přílišné svázanosti s osudem projektu je v odborné evaluační komunitě často přítomné. Nicméně jsou k dispozici již ověřené postupy snižující hlavní rizika této formy evaluace (viz Tabulka 6).

Tabulka 6 Rizika interních evaluátorů a návrh jejich snížení

Rizika interních evaluátorů	Návrh snížení rizik
Mohou mít skryté zájmy na určitých výsledcích.	Riziko je relevantní, nicméně bylo již do značné míry ošetřeno v procesu výběru interního evaluátora, který je vůči realizátorovi nezájatý, a navíc je mu svěřena nikoliv dopadová, ale procesní evaluace.
Mohou být negativně ovlivněni historií a znalostí organizačních hodnot realizátora.	Riziko zde není relevantní, neboť evaluátor byl do projektu přijat až se začátkem projektu, a tudíž je organizační kulturou spolku NÚDS i jeho partnera NÚDZ hodnotově nezatížený.
Mohou být ovlivněni vlastním pohledem na management (projektu).	Toto je obecné riziko evaluací – evaluátor, pokud se managementem projektu zabývá, popisuje postup projektu a případně hledá souvislosti mezi rozhodnutími a jejich dopady v projektu. Tyto souvislosti a závěry z nich vyvozené budou triangulovány s realizačním týmem, aby nedošlo k dezinterpretacím – ať k přehnané kritičnosti, nebo benevolentnosti v hodnocení.

Nemusí mít zkušenost s velkou šíří evaluačních metod a technik.	Interní evaluátor je profesí sociolog a analytik veřejné politiky s 18-ti letou výzkumnou zkušeností. Evaluacemi projektů a politik se intenzivně zabývá již 5 let. Zkušenosti interního evaluátora jsou tudíž více než dostatečné.
Mohou inklinovat k favorizování projektů, které byly vyvinuty v rámci jejich vlastní organizace.	Bylo již zmíněno, že interní evaluátor je novým zaměstnancem projektu a SPOLKU NUDZ. Lze tedy předpokládat, že je hodnotově nezatížený. Hlavní odborný gestor i garant projektu si navíc uvědomují, že je v zájmu řešení problematiky zaměstnávání vážně duševně nemocných v ČR reálně zhodnotit fungování metody Place and Train v praxi.

Zdroj: upraveno podle (Smutek, 2009)

9.2. Neochota účastníků projektu spolupracovat při evaluaci

Klíčovým datovým zdrojem pro procesní evaluaci budou sekundární data z monitoringu projektu, dalších administrativních a metodických dokumentů projektu a z externích zdrojů týkajících se problematiky zaměstnávání vážně duševně nemocných osob v ČR. Doplněna budou o primární data ze zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů se členy realizačního týmu, zaměstnavateli CS, příslušným věcným odborem MPSV a dalšími relevantními příjemci metodiky Place and Train. Přístup k projektovým sekundárním zdrojům informací je domluven s garantem projektu. Případná neochota k poskytnutí face-to-face rozhovoru může být alternativně řešena on-line rozhovorem či jinou formou dotazování. Tato možnost není bagatelizována, neboť evaluátor si je vědom zaneprázdněnosti uvedených aktérů.

Vzhledem k charakteristice CS projektu lze očekávat, že část CS se zapojí osobně (přímý kontakt s evaluátorem) a část CS přímou spoluprací odmítne. Tento postoj bude plně respektován a situace bude řešena zprostředkovaným sběrem dat prostřednictvím terapeutů a pracovních konzultantů.

Bibliografie

SPOLEK NUDZ (2017). Detailní popis projektu Place and Train. Praha.

Smutek, M. (2009). *Evaluace sociálních programů. Disertační práce*. Brno: FSS MUNI.